Cu privire la proiectul „Concepţiei autogestiunii regionale a Tiraspolului"

Să ne oprim asupra unui proiect publicat în ziarul «Dnestrovskaia pravda» din 28 februarie 1990, care a fost elaborat în Leningrad. Proiectul a costat 60 de mii de ruble.

În chiar titlul proiectului înregistrăm unele inexactităţi: fraza «autogestiunea regională a Tiraspolului» e un nonsens. În lumea ştiinţifică se vorbeşte cu privire la autogestiunea sau autoconducerea teritorială. Din titlu rezultă însă că Tiraspolul nu e un oraş, ci o regiune. Deoarece lucrul acesta e cunoscut numai la Leningrad (dar nu ştie nimeni de asemenea absurditate în Moldova), autorii ar trebui să precizeze hotarele noii regiuni a Tiraspolului.

În continuare citim în proiect: «Concomitent se înregistrează o mare rămînere în urmă în dezvoltarea socială a oraşului — în ceea ce priveşte construcţia locuinţelor, în dezvoltarea ocrotirii sănătăţii, a învăţămîntului. Investiţiile capitale în sectorul neproductiv sînt cu mult mai reduse la cap de locuitor, decît în alte regiuni ale republicii». Şi faptul acesta e apreciat ca «o mare rămînere în urmă». E aşa de mare aceasta, încît se vede chiar de la Leningrad.

De fapt, fraza e orientată spre înteţirea încordării sociale în republică. Ca să vedeţi, se ştie că în Tiraspol trăieşte şi lucrează populaţie nemoldovenească ce s-a trezit «cu drepturile ştirbite». Ce «inechitare!». Totuşi, autorii nu recurg la nici un fel de argumente, deci vom încerca să-i ajutăm pe savanţii «din Leningrad», care-s autorii concepţiei. Astfel, înainte de restructurare (altădată se zicea — pînă la revoluţie), nivelul de asigurare a instituţiilor preşcolare pentru copii, în comparaţie cu nivelul republican, constituia: la Tighina — 84,8 procente, la Tiraspol — 82,4 procente, la Chişinău — 81,9 procente. Dacă e să vorbim de alte «regiuni» ale republicii, atunci peste tot indicele acesta este cu mult mai inferior. Astfel, la Floreşti, Făleşti şi Rezina procentul asigurării constituie, respectiv, 40,5, 44,7 şi 44,4 procente.

Un alt indice al dezvoltării sociale e nivelul asigurării cu Criuleni şi Nisporeni procentul asigurării cu şcoli constituie, respectiv, 49, 45, 47 şi 45 de procente.

Proiectul concepţiei, propus spre discutare generală, conţine «Principii de autogestiune regională».

Să examinăm principiul întîi — «Îmbinarea optimă a relaţiilor naţionale şi economice la toate nivelurile de dirijare». Să-mi permiteţi să-i întreb pe autori: îmbinare «optimă» în ce sens? Scriind «...la toate nivelurile de dirijare», autorii, probabil, au avut în vedere «la toate nivelurile adoptării hotărîrilor administrative?»

Principiul 1.2 — «Independenţa economică-operativă a regiunilor...». Pînă astăzi în literatură putea fi întîlnită îmbinarea de cuvinte «independenţa economică, politică sau financiară». Dar iată că avem de a face cu o «contribuţie» în ştiinţa economiei: există o nouă definiţie — «Independenţa operativă». Faptul demonstrează «înalta competenţă» a celor care au elaborat concepţia.

În continuare, conform acestui principiu, conducătorii Tiraspolului se vor ocupa cu planificarea, repartizarea, formarea preţurilor, cu creditul, operaţiile economice externe ş. a. m. d., cu alte cuvinte, se vor ocupa cu ce s-au ocupat înţelepţii noştri conducători pînă la restructurare.

Principiul 1.3. După expunerea principiului, autorii «Condiţia dată...». Cu alte cuvinte, principiul e «condiţie», «Condiţia» (sau «principiu») are următoarea formulare: «Canalele de circulare din afară sau dinăuntru a mijloacelor băneşti vor fi reduse la minimum». În această privinţă autorii concepţiei au manifestat, mai bine zis, au demonstrat, absoluta lor ignoranţă. Să ni se permită să întrebăm cum are de gînd «regiunea Tiraspolului» să organizeze activitatea sa social-economică fără bani? Sau se are în vedere că toate operaţiile vor fi reduse la schimbul în natură: dai o sapă şi iai o găină? Sau poate autorii s-au gîndit la dolari? Adică, orăşenii din Tiraspol se tem că Japonia, Italia, RFG, SUA şi alte ţări vor năvăli să cumpere tehnologiile «progresiste» Comenzile unionale (livrările) trebuie să cuprindă: comenzile (livrările) principalelor mijloace de producţie; comenzile (livrările) producţiei specializate a mărfurilor de larg consum, cu alte cuvinte, în afară de livrările posibile privind schimbul în funcţie de asortiment; comenzile pentru producţia de export pentru cea importată conform acordurilor dintre state, şi livrările producţiei importate: comenzi pentru materiile prime agricole şi alimente pentru fondul unional, livrări din acest fond». Cititorul poate să întrebe: dar ce are comun paragraful 2.2. cu relaţiile economice ale întreprinderilor şi Sovietelor locale? În aceasta şi rezidă şubrezenia concepţiei prezentate aici — una e denumirea, şi altul e conţinutul ei.

În continuare citim că relaţiile întreprinderilor cu Sovietele locale conform paragrafelor 2.3. şi 2.4. rezidă în faptul că Sovietele fixează limite ce obligă întreprinderile, ce se află pe teritoriul «regiunii Tiraspolului», să vîndă o anumită parte a producţiei sale la piaţa de pe loc. Menţionăm că fixarea «limitelor» în ultimii ani se numeşte metode de comandă; iar la Tiraspol e botezată «relaţii economice». În legătură cu aceasta intervine întrebarea — ce se întîmplă, dacă, spre exemplu, Tiraspolul rezolvă problema asigurării peţei sale cu mărfuri mai bine, decît, să zicem, Odesa?

Citind «concepţia», ţi se crează impresia că autorii proiectului uneori au uitat cu privire la aplicarea ei concretă anume la Tiraspol şi au transcris unele teze generale din concepţiile indicate mai înainte. (Spre exemplu, citiţi p. 4 — «Băncile, circulaţia banilor»).

Iarăşi citim în concepţie: «p. 5.1. Sistemul dirijării dezvoltării economice şi sociale a Tiraspolului şi a unităţilor ce intră în subordonarea sa administrativă-teritorială se construieşte pe baza deplinei înfăptuiri a principiilor statului juridic, ţinîndu-se cont de necesitatea asigurării dezvoltării complexe economice, sociale, demografice atît a regiunii, în întregime, cît şi a teritoriilor şi lo- Tiraspolului» în prezent sînt precizate la ICŞ de planificare de pe lîngă Comitetul de stat pentru planificare al R.S.S.M., care (în pofida absurdităţii) demonstrează activ şi insistent că «laptele e negru» şi că harta administrativă a republicii urmează să fie răscroită? Şi rămîi uluit cînd se conturează la orizont tentaculele mafiei. Conform concepţiei, «regiunea Tiraspolului» îşi construieşte dirijarea în baza statului-juridic. Concomitent, te întrebi: dar «statul Tiraspol» nu are de gînd cumva să devină membru al ONU?

Mergem mai departe. «5.2. Sovietul deputaţilor poporului ai oraşului Tiraspol şi organele executive ale puterii, împuternicite de ele, elaborează strategia armonizării complexe a dezvoltării regiunii, pornind de la 5 principii fundamentale: argumentarea ştiinţifică, eficienţa economică, balanţa resurselor, utilitatea socială: securitatea ecologică». Se confirmă că nu cele 4 principii iniţiale au fost principale, ci aceste 5 sînt cele mai principale. Dar şi în aceste 5 principii poate fi detectată atitudinea secundară a conducerii Tiraspolului faţă de om.

La Tiraspol, conform concepţiei, omul este un mijloc pentru «eficienţa economică»; omului i se crează condiţii ca el să lucreze mai bine. Conform acestor 5 principii, necesităţile spirituale, dezvoltarea intelectuală, devenirea socială a omului rămîn şi în continuare un fel de a cincea roată la căruţă, cu alte cuvinte, cum au fost pînă în aprilie 1985. Mai departe, Sovietele locale, fiind «un stat independent», care «coordonează munca tuturor întreprinderilor şi organizaţiilor, situate pe teritoriile subordonate Tiraspolului, independent de apartenenţa lor departamentală în ceea ce priveşte problemele dezvoltării sociale, producţia mărfurilor de larg consum şi mijloacele de servicii...» Mai sus, în p. 3, Sovietele locale din Tiraspol îşi creau baza lor financiară nu ca să asigure dezvoltarea infrastructurii sociale, ci ca să «coordoneze» munca tuturor...

«5.4. Sovietul orăşenesc de deputaţi ai poporului

la Institutul pedagogic dirijarea procesului va fi exercitată de acelaşi Soviet. Dar ca să-i sfătuim măcar cît de puţin pe conducătorii săi, le vom aminti unele informaţii elementare. Infrastructura înseamnă condiţii generale, create conştient de om, pentru producţia socială şi dezvoltarea socială, ce asigură aceste procese. Sub noţiunea de infrastructură socială se subînţelege un complex de necesităţi ale membrilor societăţii: necesităţi materiale şi spirituale, păstrarea şi restabilirea sănătăţii, învăţămîntul şi cultura; necesitatea de a munci şi condiţiile de muncă; timpul liber; familia şi continuarea gintei omeneşti; garantarea ocrotirii sociale; circularea; consumul de informaţii; mediul ambiant.

Pentru exercitarea acestor funcţii e necesar să se creeze o anumită reţea de întreprinderi, obiecte industriale. În principiu, Sovietul de deputaţi ai poporului nu poate să dirijeze funcţiile acestor întreprinderi. Funcţiile vor fi dirijate de departamentele superioare. Sovietele pot şi trebuie să dirijeze construirea reţelei de întreprinderi. Însă setea de putere este nelimitată, şi Sovietul orăşenesc din Tiraspol e gata să meargă mai departe: e necesar să fie dirijată infrastructura de producţie ş. m. d., în loc de a dirija întreprinderile, să dirijeze procesul tehnologic — transportul şi telecomunicaţiile, aprovizionarea din punct de vedere material şi tehnic a producţiei, asigurarea cu combustibil şi energie a aceleaş producţii, a depozitelor şi refrigeratoarelor, a asigurării cu gaz, apă şi căldură a producţiei, să dirigeze sistemul de irigare şi ameliorare, bazele de construcţii ş. m. d. Se ştie că toate aceste funcţii nu pot fi date pe mîna Sovietelor de deputaţi ai poporului, ci doar o parte din ele. Dar care? Răspuns la această întrebare concepţia nu dă.

Proiectul concepţiei de autofinanţare şi autogestiune a oraşului Tiraspol, propus în varianta de mai sus, nu poate servi drept bază, deoarece